

El 'contagi' i el Llatzeret de Son Casesnoves

(Llucmajor 1652-1653)

(manuscrit inèdit)

PEP BARCELÓ ADROVER

Introducció: Les pestes:

Com és ja sabut, al llarg dels segles a Mallorca hi ha hagut diferents pestes que han assolit la població, causant nombroses defuncions sense tenir en compte l'estament social dels afectats.- un dels primers fou Ponç Hug, comte d'Empúries-. La primera després de la conquesta començà ja en 1230, pesta bubònica que durà dos mesos ¹ i que feu vertaders estralls entre els conquistadors i semblà el pànic als restants, molts dels quals abandonaren l'illa, la qual cosa motivà que el rei en Jaume fes venir tropes noves des d'Aragó per no deixar desemparada Mallorca i evitar que tornàs caure en mans dels sarraïns.

Li seguí la del any 1331, també bubònica i en 1348 la pesta negra que després d'escampar-se per tota Europa arribà a la nostra illa pel febrer i durà fins al maig del mateix any, i de la qual en moriren unes 15.000 persones, cosa que representà la quarta part de la població. Sembla que féu més estralls a la part forana que no a la ciutat.²

Només per fer-nos una idea de la incidència de les malalties i la mortalitat conseqüent, aquí citarem les més conegudes:

1375. Segons el notari Salcet, aleshores contemporani, moriren en tota l'illa 35.000 persones, que suposa un 50 % de la població estimada de l'illa.

1383. A finals d'aquest any i principis de 1384 es repetí la pesta que gairebé despoblà tot Mallorca. El Governador Sagarriga féu publicar uns edictes

---

¹ JAUME I: *Llibre dels fets*. Ed. Catarroja, Barcelona, 1995. 95-96 "I, passada la Pasqua, don Nuno armà una nau i dues galeres per anar com a corsari a les parts de Berberia. I en l'espai de temps en què ell armà la nau, en Guillem de Claramunt es posà malalt, i, huit dies després d'haver-li començat la malaltia, morí. I al soterrar, en Ramon Alemany i don Garcia Peres de Meitats, que era d'Aragó i era home de bon llinatge i de la nostra mainada, caigueren malalts, i al cap de huit dies tots dos moriren. I, després de morir aquests dos, en Guerau de Cervelló, fill d'en Guillem de Cervelló germà gran d'en Ramon Alemany, es posà malalt, i al cap de huit dies morí. I el comte d'Empúries, quan veié la mort d'aquests tres, digué que tots els que eren del llinatge de Montcada hi haurien de morir, i de seguida caigué malalt, i només estigué malalt huit dies, i al cap d'aquells huit dies, morí. I aquests quatre nobles i grans homes de Catalunya, moriren en l'espai d'un mes".

² Pere XAMENA FIOL: *Història de Mallorca*, Palma, 1984. 120.

concedint franquícia de talles i molitja als forasters que vinguessin a establir-se a l'illa amb la seva família.

1388. Gran mortalitat d'infants

1396. També moriren molts d'albats, anotant en Salcet que la malaltia era de "glànola".³

1440. Segons declaracions dels contemporanis en moriren uns 10.000, just d'esclaus 1400, i principalment homes d'edat i infants, o sia, la gent més dèbil.

1467. Pesta que envaí la vall de Sóller i Miramar sense estendre's per la resta de l'illa.

1475. Aquesta, també qualificada de "glànola" afectà a Ciutat i moltes viles. En moriren de 15 a 16.000 persones.

1493. L'anomenada pesta d'en Boga fou tan llarga i virulenta que encara ara s'utilitza la frase "mes dolent que la pesta d'en Boga".

1504. Aquesta vegada la pesta durà tres anys.

1523, setembre. Acaba la pesta començada a Muro en temps de la germania.

1615. Epidèmia de pigota que va fer una gran mortalitat, sobre tot entre els infants.

1627. Mal de leprosia es a dir de massells.

1652, febrer. Pesta bubònica que arribà a la torre picada de Sóller des de Barcelona, i després s'estengué per tota l'illa. A la vila d'Inca durant els mesos de maig a agost moriren 2.347 persones, en canvi a Muro sortosament només arribaren a 35. Al llatzeret de Son Casesnoves en moriren 55.

1702. Hi tornà haver un rebrot de lepra o leprosia.

1723. Els metges digueren que no eren res més que tercianes, simples i dobles, originades per la mala qualitat dels aliments.^{4 5}

1741. A Sineu, aquest any una pesta causà prop de 3.000 defuncions.

1744 . Al novembre d'aquest any començà a Ciutat una malaltia consistent amb dolors als costats i febres, amb una durada de quatre o cinc dies de la qual eren pocs els que sobreviuen. Els metges no li donaren cap nom a aquesta epidèmia, tot i que se va estendre per moltes viles, causant gairebé 10.000 morts.

³ Pesta bubònica

⁴ El dictamen dels metges fou: "Concorden y tenen per cert, que tot es causa de poch aliment y falta de medicinas, pues tenen esperimentat que tots aquells malalts, que tenen aliments y usan de medicinas van en convallescencia, y no se moren; y que si esto no se dona remey de pronta, temen que arribant a lo invern no sia en major vigor, axí de morts con de malalts; y el dictamen dels metjas es de socorre la vila de carn, pà y medicinas". A. C. de 8 se setembre de 1723.

⁵ ARM, Salvador Canals *Protocols* 3403.

1748. Pigota.

1749. S'inicià a Ciutat una altra malaltia que aviat es va escampar per tota l'illa fins a finals de 1750 "*morien com a rates i els metges no porien seure sinó de nit, i encara no sempre. Les malalties eren unes febres recluses amb cucs, amb una còpia d'humors mordaces i acres, i de qualsevol modo discorrien els metges, tot anava mal*"⁶

1774. Pigota

1793. Pigota

1820. Bubònica, declarada a Artà i Son Servera, causada segons les autoritats en la matèria per la desnutrició (fou un temps de males anyades). S'acordonaren les viles de la contrada, fins a Sant Llorenç y Manacor, vetllant amb molta cura la entrada a Ciutat de persones i queviures.

1821. Pesta groga⁷. Aquesta epidèmia començà en 1819 a San Fernando (Cadis), arribà a Mallorca l'any 1821. En els primers dies d'agost, provenint de Barcelona arribà a Palma un llaüt, què portà els primers gèrmens de l'epidèmia que ens ocupa. El primer afectat va ser un mariner del carrer de s'Olivera, o carrer gran del Puig de Sant Pere, barri on residia exclusivament gent relacionada amb la mar.^{8,9}

1828, Pigota

1837, Grip

1845, Pigota

1847, Pigota Aquest any s'establí un hospital provisional al Convent dels Caputxins per tenir cura dels pobres encomanats d'aquesta malaltia.

1865. Còlera

1870. Tifus i febre groga.

1873. També pigota.

1905, dengue.(grip)

⁶ Pere XAMENA Fiol: *Història de Mallorca*, 278

⁷ Joan LLABRÉS BERNAL: *Noticias y relaciones históricas de Mallorca s. XIX* Palma, 1958, II, 7.

⁸ Aquesta malaltia fou estudiada i descrita pel metge militar D. Antonio Almodovar, consultor de la *Junta de Sanidad de Mallorca* i vice-president de la *Real Junta Superior de Medicina* de les illes Balears qui va ser designat per posar-hi remei. A tal fi publicà el mateix any 1821 la seva "*Descripción de la FIEBRE REINANTE EN ESTA CAPITAL, su método curativo, y precauciones que deben tomar estos habitantes*"

⁹ De primer els metges no es pronunciaren per la febre groga, sinó per una malaltia *atáxico biliosa*, atenint-se al pensament epidemiològic del segle XIX en el qual predominaven els factors socio-econòmics sobre els purament sanitaris a l'hora d'establir la contagiositat o no d'una malaltia.

Mesures per evitar les pestes:

A l'Edat mitjana, totes aquestes malalties tenien en comú una sèrie de factors que influïen al seu desenvolupament: L'illa de Mallorca, pel seu emplaçament geogràfic, fou durant segles un centre comercial on hi desembarcaven i embarcaven multitud de navilis de tot arreu del món conegut "*no oblidem que Porto Pi era aleshores un port tan important que sovint hi romanien amarrades fins a 300 galeres alhora*"¹⁰ La llibertat comercial amb el corresponent moviment marítim esmentat, sense cap mena de precaució, tant amb la gent que desembarcava com amb els articles que duien, juntament amb la manca de neteja i de prevencions sanitàries, afavoriren primer l'entrada de la pesta i després la seva mortífera dispersió, a la qual també contribuïa, sens dubte, la deficient alimentació del poble en general, normalment per les males anyades dels anys anteriors, que mantenien la gent amb lo que diríem ara "falta de defenses contra les infeccions".

Per tal d'evitar la contaminació i extensió de les malalties, en 1471 fou creada pel Gran i General Consell la Morberia, de la qual els estatuts no foren establerts totalment fins a 1475.¹¹

En principi la obligació dels responsables de la Sanitat era visitar els vaixells que arribaven de llocs on hi havia malalties endèmiques o pestes, i en cas afirmatiu es posaven en quarantena abans de donar-los permís per desembarcar.

Amb aquestes mesures ja es podia controlar una mica més l'entrada de malalties, però el que no es podia evitar totalment era el contraban, que, lògicament fugint de tot control, entrava i sortia de l'illa. Per això es proposaren i posaren en pràctica unes ordenacions amb penes molt greus per als delinqüents, podent arribar fins i tot a la pena de mort.

L'any 1497 es bastí un llatzeret als terrenys de l'oratori de St. Nicolau de Porto Pi i més endavant, essent insuficient, s'habilitaren diversos centres fora de les murades de Ciutat.¹²

Pel que fa al poble de Lluçmajor, durant la pesta de 1652 es va arribar a un acord per habilitar Son Casesnoves com a llatzeret on recollir, alimentar i curar als malalts tant de Lluçmajor com dels llocs propers,¹³ anomenant a l'honor Antoni Cardell, dipositari de la salut, per dirigir aquesta instal·lació.

La possessió de Son Casesnoves pertanyia a mossèn Miquel Casesnoves, de qui prengué el nom, ja que abans es deia Torre des Peu des puig de Randa o Torre d'en Burguet, també coneguda pel nom de Biniromà. Actualment correspon a la possessió de Son Casesnoves Vell.

Encara que la dita possessió estava ben guarnida de tot quant era menester, "*tenia cases, capella, torre, molí de vent, colomer, dos cellers amb tres*

¹⁰ J. Mª R. TEJERINA: "*La medicina medieval en Mallorca*" a la "*Historia de Mallorca*" coordinada per J.MASCARÓ PASARIUS, Palma, 1974, V, 74

¹¹ J.J. Mª R. TEJERINA: "*La medicina medieval en Mallorca*

¹² GRAN ENCICLOPÈDIA DE MALLORCA, Palma, 1989, volum 7, 309

¹³ GRAN ENCICLOPÈDIA DE MALLORCA, Palma, 1989, Volum 3, 204.

cups de 90 somades en total. Les cases contenien un mobiliari ric, robes de luxe, orfebreria, ceràmica blanca de Pisa i vidrieria de Barcelona..."¹⁴ a les dependències dedicades als malalts hi mancava de tot, tant es així que l'honor Antoni Cardell, dipositari de la salut, hagué de començar comprant de lo primer fins a lo darrer, des de fer tallar arbres per construir les barraques per acollir els malalts i construir-les, fins a bastir-les de tot quant fou necessari: llits, graneres, plats, escudelles, llençols, etc.. I al mateix temps contractar gent de tota mena per cobrir les necessitats del llatzeret: metges, infermeres, capellans, monges, traginers, cuïneres, guardes per les quarantenes, fossers, etc..¹⁵

L'historiador D. Bartomeu Font Obrador, contemporani nostre, a la seva *Història de Lluçmajor*, volum IV, es fa ressò del relat del cronista Jeroni Alemany i ens conta el que passà durant aquesta pesta al poble, les mesures que es varem prendre, els morts que hi hagué i el cost en doblers.¹⁶

L'Honor Antoni Cardell va fer un registre detallat dia a dia de les despeses que eren indispensables per dur a bon termini la tasca que li havien encomanada, escrivint-ho tot a un llibre manuscrit que, des de temps enrera, es troba dipositat a l'Arxiu de la Col·legiata del Santuari de Lluç.¹⁷

Repasant aquest llibre de comptes intentarem analitzar les despeses que feu a conseqüència d'haver d'administrar el llatzeret i les cases habilitades de l'Aresta, Son Pena, Son Torre, Son Fosquet i la Cova de Son Felip i llogar altres cases de particulars per fer quarantena i fer-ne clausurar d'altres de contaminades, així com també organitzar el cementeri de Son Sard, resumint-ho tot lo possible per tal d'evitar repeticions innecessàries.

Totes aquestes feines, motivades pel contagi, com és natural no les podia fer una sola persona. Indicarem sota l'epígraf de "Delegats" els Jurats que dedicaren el seu temps –que certament cobraren– a alleugerar les responsabilitats del dit Antoni Cardell "Depositari de la Salut".

Al mateix temps, aquest detall de pagaments ens permetrà conèixer la quantitat exacta de doblers que es varen comptabilitzar, (més del doble del que en teníem notícies) i un gran nombre de noms dels personatges que, d'una manera o l'altra, varen intervenir a la petita historia del temps del contagi, alguns dels quals moriren per efectes del mateix mal que ajudaven a combatre.

Veurem el que s'utilitzava per desinfectar els llocs on hi havia hagut malalts: majorment romaní, pólvora, encens, sofre i vinagre. I al cementeri escampant pedres i calç. També es varen emparedar algunes cases i els vestits dels fossers eren untats de greix.

¹⁴ GRAN ENCICLOPÈDIA DE MALLORCA, Palma, edició 1989, volum 3, pag. 204.

¹⁵ Alguns d'ells foren reclutats pràcticament a la força, com és el cas de Antoni Martorell, sabater i Michel Sanxo, elegits pels jurats de la vila per fer de fossers.

¹⁶ Bartomeu FONT OBRADOR: *Història de Lluçmajor*, Palma, 1974, V, 388 i ss.

¹⁷ ACL Vr. 83

Amb una lectura acurada i comparant-la amb el llibre sacramental de difunts, podem observar que en molts de casos la malaltia era fulminant, com és el cas de Mn. Cardell, qui administra sacraments un dia i l'endemà l'enterren a ell.¹⁸

Críteris de transcripció:

Quan se reproduïx el text, en cursiva, s'ha respectat la grafia de l'original sense normalitzar els noms ni els llinatges, afegint-hi únicament els signes de puntuació per tal de fer-lo més intel·ligible. Així mateix, per ressaltar les despeses, en contes de posar-les en cursiva, apareixen en escriptura normal.

A l'original, els 19 primers fulls, que corresponen majorment a la manutenció dels malalts i els seus curadors, estan meticulosament ordenats.

A partir d'aquí, les despeses corresponents a materials comprats i servissis queden reflectides en diverses partides, sense seguir un orde cronològic ni de matèries i de les quals el notari Bonaventura Thomàs en dona fe i testimoni, anotant el nom dels venedors o contractats. Per facilitar-ne la consulta hem agrupat les notes per la seva finalitat o grup corresponent, col·locant els noms dels participants per orde alfabètic de llinatges.

Descripció del document:

El llibre, manuscrit, està compost de 150 fulls de paper de tina que, doblegat, ens dona unes pàgines de 300 x 210 mms. , enumerades i de les quals en falten els fulls del 26 al 49 ambdós inclosos, amb tapes de pergamí i la portada amb la inscripció següent:

*Gastos del contagi de lo año 1652. y
1653.*

*Importa salvo error =
2074 £ 4 S. 5 diner*

I a la tapa posterior: *Llibre del Contage ad
ministrat per lo honor
Anttº Cardell De
positari de la salut*

del any 1652, y

1653.

A continuació comencen les notes de les despeses des del primer dia, anotant al marge de cada dia una de les set primeres lletres del nostre alfabet de la A a la G, no essent la lletra A la corresponent al dilluns, sinó al dimarts.

Dit orde de lletres es conserva des del començament dia 16 de novembre de 1652, lletra "E", fins al dia 31 de desembre que fou dimarts, amb la lletra "A". Després, el dia primer de gener de l'any següent, dimecres, també comença amb la

¹⁸ ADM. Llibre de defuncions de Lluçmajor de 1652/53

mateixa lletra, la "A", nou orde alfabètic que es conserva fins al dia 19 d'abril de 1653, lletra "D", acabant la relació de despeses ordinàries i diàries. El dia següent, 20 d'abril 1653, ja se dona per acabada la feina amb la anotació: **20 abril 1653. Corentenaris Finis.** I a continuació la certificació dels comptes analitzats pels jurats corresponents. (fulls del 2 al 19).

Aquests comptes, com se podrà comprovar, corresponen majorment a les despeses ocasionades per menjar i beure, tan els malalts com els qui en tenen cura d'ells. A manera d'exemple ressenyarem aquí únicament les quatre primeres partides, afegint un resum dels esmentats 19 fulls de despeses, on hi podrem trobar la mitjana de malalts que hi hagué i lo que menjaren tant de quantitat com de qualitat durant els 155 dies que durà la cura dels empestats.

f. 1r i v. En blanc

f. 2r.

Assi aparexen los comptes de tots los gastos se han fets an el Lessareto de son Cases novas, qui comensa als 16 de 9bre 1652.

E Dit die malalts tres, moltó 2 s. 8, vi 1 s. 4 duas scude

las y sagí 1 s. 4, carbó 2 ll. 9 s. -----2 ll. 14 s. 4¹⁹

F A. 17 9bre. obre de terra 8 s. 10, formatja 1 s. 2.

magranes 1 s., moltó 2 s. 8, pa 1 s. 4, oli 2 s. 4,

caniom tres canes y dos palms 1 ll. 4 s. 6, cera una lliura 16 s. 8

aygua ardent una lliura y mitga 3 s. vinagre y una carebasse

4 s. 8.-----3 ll. 6 s. 2

G 18 de 9bre. 1652. malalts tres, pollas duas 1 ll., moltó 4 s.

ous, una dotzena 3 s. pa 1 S. 4, vi 6 s., compres del

mitg curtinello 11 s. 4, duas graneras 1 s. ensens 2 s. 6,

sagí 3 s. 6, un paner y un covonet 2 s. 6, un ganivet 2 s.

pa 2 s. un flascó de vidre 1 s. 4, una senalla per a apar-

tar carn s. 8.-----3 ll. 1 s.

4

A. 19 de 9bre. 1652. malalts 4, moltó 3 s. 10, figas 1 s., ous

3 s., pomes 3 s., murtons 1s. arròs duas lliures, 2 s. 8,

pebre 1 s., pa 2 s. 8, duas ceruidores y dos bassins 6 s.,

una olla s. 6, dos llums 11 s., una dotzena de scudellas

blancas 4 s., lluquets s. 4, farina de xexa 1 s. 4, duas

lliures figas 1 s., gullas de cosir i fill s. 6, gots 4 s,

polla 10 s.-----2 ll. 16 s. 10

En primer lloc, segons l'esmentat llibre comencen amb tres malalts, que ràpidament, ja el 23 del mateix mes, es converteixen en sis, mantenint una mitjana entre quatre i sis fins al 22 de gener següent, amb l'excepció del 7 de desembre 1652, dia que en tengueren set de malalts i tres en quarantena. A la darrera setmana de gener

¹⁹ En casos així, la paraula diners ja no es posava, donant-se per sabuda.

de 1653 els empestats ja comencen a minvar ràpidament, passant a dos i tres i des de les darreries de febrer fins el 19 de març ja només en queda un.

Pel que fa als internats en quarantena, comença a haver-n'hi tres el dia 28 de novembre, dotze dies després d'inaugurar-se el llatzeret, quantitat que es mantén fins el 20 de desembre, llevat del dia 6 del mateix mes en que ni hagué quatre. Durant els següents tres mesos no hi ha cap persona en quarantena, exactament fins el 20 de març en que ja no hi ha malalts sinó "corentenaris" els quals durant quinze dies son tres i després dos fins a la clausura de la institució.

Les despeses diàries sumen un total de 189 lliures 13 sous i 11 diners, essent els articles més consumits, de major a menor, el moltó, gairebé cada dia, ous, pa, vi, formatge, polles, aigua ardent, oli, espàrrecs, magranes i vinagre.

"Nosaltres debaix firmats, jurats, fem fee com lo honor Antoni Cardell, depositari de la Salud, ha pagat per orda nostre tots los gastos qui son fets per los malalts del lazareto de Son Cases noves que contenen cent quaranta nou partides com es de veura en les de contra scrites devuyt fulles, y trobem haver pegat tot en una summa cent vuytanta nou lliures tresa sous y onsa diners; deim 189 ll. 13 s. 11. lo qual compta firmam de nostres mans vuy als 25 de maig 1653. Diem 189 ll.13 s. 11.

*Jo Guillem Thomas firma per lo
Honor Antoni Selom, jurat.
Michel Ramis, jurat."*

Altres despeses:

Delegats:

Lo honorable Joan Catañy, Jurat: *"ha rebut per les dietes ha vegades per la present vila en lo temps del contagi que son trenta sinch, dues per ser estat a Cala Pi en casa de Michel Salvà, una per ser estat a les coves de Gaudent hi per ser estat en Son Fosquet hi per ser estat acompanyant Joan Armengual, "gañada" fosser. Dues per Son Noguera, dues a Son Verí, tres per ser estat en Ciutat quant lo Comenador Anglada volia entrar dins la Vila de Llucjor venint de lloch sospitós, tres per anar en la Ciutat per mudar lo lazareto; dues per Son Munar per m^o Reynes, dos per lo rafal per cremar la palla, quatre per Son Fosquet, una per Son Felip per fer una barraga, tres per Son Torra, dues per esser estat a Bennoch, mes tres sous per guix haber tret per la present vila per lo lazaret"* 12 lliures 8 sous.

Michel Ramis, jurat: *"ha rebut per dietes per anar a cercar dines per donar an el depositari y per anar a logar metges y serurgians y fosés y infermeres y per quant vingé un nebot de Pere Pons y quant lo anarem enterar y quant enterarem un fill de Gebriel Tomas, més per cercar en Riere quant venie ferit de Muro y quant lo vaig portar de pres a Siutat y per fer buydar cases per corentenaris y el Sereto de Son Cases noves y Son Tore y per fer descontegiar los dits locs y per sistensie en el semiteri"* 17 lliures 17 sous.

Lo honorable Antoni Salom, Jurat: *"ha rebut per haver vagat per la present vila de Lluchmajor per rahó del contagi aço és per ser estat a fer fer lo*

siminteri, per descontigiar²⁰ Son Casesnoves, Son Torres y altres llochs contiguos, per ser estat a fer fer barraches a Son Fosquet y fer fer empedrats y creus a Son Fosquet en al lloch ha hont eran enterrats los morts y per ser estat a cercar diners per pigar lo que devien de contagi." 35 lliures 14 sous.

Diverses:

"Asi apar lo compta de descontigiar lo lazareto y cases sendes.

Primo se ha gastat en la casa de Son Cases noves sis lliures de polvora y sis somades de romení a raho de dos sous, un sou de ensens y un sou de sofre.

Y en la casa de Son Torra una lliura de polvera.

En Son Fosquet una lliura de polvora la qual a raho de dos castallans la lliura val 2 ll. 5 s. 4 y dotza sous remení y dos sous ansens y sofre.

Summa tot 2 ll. 19 s. 4 tot lo qual ha pegat lo dit Antoni Cardell depositari per orda de nosaltres debaix scrits jurats.

Fet als 30 de maig 1653. Diem 2 lliures 19 sous 4.

Michel Ramis, jurat

Jo Bonaventura Thomas not(ari)

Firma per lo honor Antoni Salom

Jurat."

Armengual, Antoni: *"per manteniment quant faya la quarantana"* 2 lliures 1 sou 4.

Armengual, Barthomeu: *"per fayna en lo lazareto"* 12 sous.

Armengual Sard, Pera: *"per manteniment fent la quarentana"* 8 lliures 13 sous 8.

Avellà, Guillem: *"per haver aportats pins en lo lazareto per fer barraches"* 2 lliures.

Cardell, Bernat: *"per quatre plats, un pener y una estora per la casa del berber"* 6 sous.

Cardell, Joan: *"per dos jornals de feyna de carro y per una albarda per portar los malalts"* 4 lliures.

Cardell, Michel: *"per tapar barracches"* 8 sous i *"per pa per quarentanaris"* en dues partides: 2 lliures 6 diners.

Catañy, l'Honor Antoni, jurat: *"ha rebut trenta nou lliures y denou sous, dich 39 L. 19 S. y son ço es 35 Ll. 10 S. per siuada per les mules qui serviren en lo lazaret per portar los morts y 4 Ll. 9 S. per mestall y moldre per pa per quarentenaris, i dit Catañy, jurat, ha rebut lo sobre dit com administrador y botiguer de la dita vila en presentia del honrats Michel Ramis, Antoni Salom, jurats, Pera Armengual y Barthomeu Armengual, tots de la dita vila. Fet als 25 de febrer 1653. dich: 39 lliures 19 sous.*

Cirarol, Pera: *"per diverses somades romení a aportades en lo lazareto de Son Cases noves"* 2 lliures 2 sous.

Coco, Angelina: *"per haver pestat per los corentenaris"* 4 sous i 8 *"per manteniment de la muller de Joan Armengual qui faya corentana"*

²⁰ Desinfectar.

Coll, Gregori: "*per haver portat un matalàs en casa de Barthomeu Caldés*" 2 sous.

Company, lo Honor Antoni: "*per dos mules vené als honors jurats per preu de setanta lliures y un carro per quinsa lliures, les quals partides fan summa de dites vuytanta sinch lliures, les quals mules y carro serviran per portar los morts al siminterí*": 85 lliures.

Contestí, Joan: "*per palla*" 6 sous.

Ferrer, Bernat: "*per dos jornals i mig per aportar romaní per descontigiar al lazaret y al temps que hi havia malalts*" : 10 sous.

Ferrer, Esteva: "*per ser anat haugar los fossers dos dies*" 8 sous.

Gamundí, Rafel: "*per fayna de manobre*" 4 sous.

Garau, Joan: "*per fayna a feta a Son Casesnoues*" 2 sous.

Garcia, Catherina: "*per pa li compraren los honrats jurats, ous, vi, formatja y Reyms per donar menjar al fosser y chirurgià al dia que vingueren per llogarse en dita vila*" 16 sous 2 i "*per pa per quorantanaris*" 18 sous.

Guells, Michel: "*per haver son portat [jara] de Son Cases noues*" 1 lliura 1 sou.

Joan, Antoni: "*per una sella per lo berber*" 2 lliures 10 sous.

Julià, Francesch: "*per un burro em compraren los honors jurats de la dita vila per servicij del berber esta conduit per los malalts del contagi*" : 9 lliures.

Llompert, Climent: "*per dos sachs de palla*" 2 sous 2.

Llompert, Guillem: "*per feyna ha feta per la Visita*" 4 sous.

Michel, Margalida: "*per pa a donat per Joan Puig y per Anna Roig quant feren quorentana*" 1 lliura 3 sous 8, més "*per pa a donat fent la quarentena a Pera Armengual Sard, Antoni Armengual, Joan Ramis, Gregori Noguera, Pera Antoni Timoner, la viuda Esterrassa i Antoni Terrassa*" 2 lliures 9 sous 4 i "*per oli per Francina Thomàs*" 8 diners i "*per pa per quarantanaris*" en tres partides: 4 lliures 5 sous 3.

Michel, Michel: "*per pa ha donat per Francina Thomàs, Antoni Armengual radó y Pera Armengual sard*" 2 lliures 11 sous 10 i "*per manteniment del chirurgià*" 8 sous 6.

Morey, Michel: "*per fayna a Son Torra*" 5 sous.

Mulet, el carboner Michel: "*per carbó li compraren per la Visita*" 8 sous 6, més "*per carbó pel lazareto*" 9 sous.

Mut, el ferrer mestre Barthomeu: "*per claus y coratjes y gaufons per la porta del lazaret*" 18 sous.

Mut, Michel: "*per fayna en lo lazareto*" 3 lliures 8 sous.

Noguera, Antoni: "*per dotze jornals a Son Casesnoues*:" 3 lliures 8 sous.²¹

Pelegrí, Michel: "*per esser anat havisar los jurats de defora per coses del contagi*": 5 sous.

Pelegrí, Michel: "*per diverses somades romení a aportades en lo lazareto de Son Cases noues*" 1 lliura.

²¹ Aquest Antoni Noguera més endavant el trobam a una partida considerablement important com a fosser.

Pons, Gabriel, fuster: "*per feyna he feta s Son Cases noues y per estimar mobles y per tres creus*" 1 lliura 14 sous.

Puig, Matheu: "*per haver paredat lo portal de Joan Armengual*" 4 sous.

Puig, Mestre Damià, fuster, "*per una caixa per lo enterro del P. F. Barthomeu Gelebert, confessor del lazareto de Son Casesnoues, dich:*" 2 lliures 15 sous.

Puig, Joan: "*per pa per quarentanaris*" 1 lliura.

Puig, Michel, "*per calç li han comprada los honrats Jurats*" 2 lliures 16 sous 8.

Puig, Rafel, "*per un arrer²² per porgar la calç i grava de Son Casesnoues*": 5 sous 8 diners.

Puigserver, Joan: "*per casa li han llogada per guardes*" 2 lliures.

Puigserver, el fuster Mestre Pere Antoni: "*per dos llits duas lliures y deu sous y per dos posts deu sous, que tot summa:3 lliures*" i "*per dos llits*" 2 lliures 10 sous i "*per pots li haven comprades per los llits del lazareto*" 1 lliura 1 sou, més "*per un llit i pots*" 2 lliures 19 sous..

Puigserver, la viuda Antonia: "*per pa per quoretanaris*" 2 lliures 12 sous, més per la mateixa raó: 7 lliurs 2 sous..

Rafal, Jaume: "*per haver aportat Guillem Simó en lo llazareto de la Ciutat.*"

Ripoll, el picapedrer Mestre Antoni: "*per dotze jornals de feina en Son Casesnoues a raó de 11 s. 4*": 6 lliures 16 sous.

Ripoll, Gaspar: "*per haver aportat palla per les covalcaduras de la Visita*" 8 sous.

Ripoll, Pere "*per haver paredat lo portal de Joan Armengual*" 4 sous, més "*per sis jornals de menobre a fet en lo lazareto*" 1 lliura i una altra partida "*per 4 jornals de fayna a lo lazareto*" 12 sous.

Salom, Antoni: "*per demenar silorgià y fosser a los magnifichs Jurats y per barraches de Son Fosquet*" 3 lliures 10 sous, més "*per lloguer de unes rodes de carro tingué la present vila per portar los morts de contagi el siminteri*" 4 lliures i "*per rahó de una sella li compraren per lo berber*" 3 lliures.²³

Salvà, l'Honor Antoni, "*per palla li han comprada*" 1 lliura 17 sous 8

Salvà, Llorenç, "*per una gallina aportà a Pera Armengual, quarentanari*" 10 sous.

Salvà, Marianna: "*per oli per quorentanaris*" 5 sous 4.

Sardà, Antoni: "*per fayna*" 4 sous.

Sardà, Michel: "*per fayna de picapedrer*" 18 sous 8.

Sastre, Antoni, "*per diverses somades romení a aportades en lo lazareto de Son Cases noues*" 2 sous.

Sastre, el fuster Antoni: "*per les portes de la sisterna de Son Torra*" 2 lliures 1 sou 6.

²² erer, sedàs.

²³ El rebut d'aquestes dues darreres partides està testimoniad pel ferrer Antoni Garau, fent referència al dit Salom com a "olim jurat" ja que el pagament es va fer l'any següent, 14 de maig 1654.

Sastre, Damià, "per dos somades de romení a aportades a Son Torra" 4 sous.

Sastre, Guillem: "per oli i vi servit per la Visita" 1 sou 10.

Sastre, el ferrer Llorenç: "per quatre dotsenes y mitja de claus per la caixa del dit Confessor: 4 sous, 6"

Servera, Ffrancesc: "per oli y aygo ardent"

Sifra, Antoni: "per la fossa del dit confessor: 6 sous."

Simó, Baltazar: "per diverses somades romení a aportades en lo lazareto de Son Cases noues" 3 sous.

Socies, Barthomeu: "per diverses somades romení a aportades en lo lazareto de Son Cases noues" 4 sous.

Sosies, Joan: "per haver aportada una carretada de llena a lo lazareto" 16 sous.

Thomàs, el notari Bonaventura: "per son salari i un inventari en Son Casesnoues certes robes i 31 sous": 1 lliura 11 sous.

Thomàs, Fransina: "per manteniment li han fet per quarantanari" 1 lliura 1 sou 4.

Thomàs, Gabriel: "per tres bercelles gra fent la quarantana" 3 lliures 3 sous, més "per haver portada pedra a les cases de la Aresta" 10 sous.

Timoner, Pere Antoni: "per gerres y ribells per lo lazareto" 6 sous.

Vicens, el notari Perot: "per dos carretades de pi he venudes per fer barraches a Son Cases noues" 2 lliures.

Vidal, Andreu: "per haver servit lo berber" 2 lliures.

Vidal, Gaspar: "per fayna an lo lezareto" 4 sous.

Fossers:

En Gabriel Gornés apareix a aquesta nota:

Jo debax escrit, Joan Rabassa, he rebut de Antoni Cardell Clavari de la Villa de Lummajor per mans de Nicolau Cardell, apotecari, deu lliures nou sous y vuit dines, dich 10 Ll. 9 S. 8 d. Y son per la prouisió de Gabriel Gornés, focer, qualment ses proveit an el forti del gasto de la univercitat. Fet a 2 marts 1653. dich 10 Ll. 9 S. 8.

Joan Rabassa, diputat de la salut.

El dit Gabriel Gornés també rebé, per dues renovacions de "conductió" per la seva feina com a fosser i de mans del Sr. Nicolau Cardell, apotecari, la suma de 82 lliures de lo qual en dona fe en Pera Antoni Mataró i a la partida següent rep "a compliment de tot lo temps ha seruit de fosser en la dita vila: 22 lliures 10 sous."²⁴

El anteriorment citat Antoni Noguera, fosser, ha rebut:

Ab diverses partides cent y tretza lliures, nou sos y sis. Dich 113 Ll. 9 S. 6 y son per haver servit de 25 de 9bre fins a 4 jener 1653 a rahó de un real de vuyt que han discorreguts quoranta dies que son 45 Ll. 6 S. 8 y de 4 jener fins a 25 mars de dit any a rahó de sinch castellans cade dia que han descorreguts vuytanta hun dia;

²⁴ En Gabriel Gornés en va sortir be com podem comprovar a una partida de roba que li paguen després de fer quarantena una vegada acabada la seva feina de fosser.

que son 57 Ll. 7 S. 6 y 38 dies per quorantana a rahó de dos castallans cade dia: 10 Ll. 15 S. 4, les quals partides en una ajustades son suma de dites cent y tresa lliures nou sous y sis.²⁵

Antoni Martorell, taconer i Miquel Sanxo foren elegits per fossers pels Jurats del Consell de la Vila de Lluçmajor i contractats al preu de 4 sous diaris per cada un d'ells. Aquesta quantitat va anar variant segons la feina anava augmentant o minvant, començant des del 18 d'agost fins al 25 de setembre amb aquest preu, a continuació i fins al 2 d'octubre passen a cobrar sis reals castellans, també per home i dia. Dies després cobren quatre castellans de salari i cinc lliures i quatre diners més cinc almuds de blat per persona i setmana "*per compenatja*". En total arribaren a rebre a part del blat un total de 68 lliures 16 sous 4 .

Aquí ens trobam que la darrera setmana en Antoni Martorell ja era mort, i paguen el salari a Damiana Martorell "*Viuda de Antoni Martorell, fosser*".

Els Jurats que figuren com a firmants d'aquests pagaments son: Joan Catañy, Michel Ramis, Antoni Catañy i Antoni Salom.

Guardes:²⁶

Abrines, l'Honor Barthomeu: "*per haver guardat los fossers de la dita vila de Lluçmajor cent sinquanta quatre dies, a rahó de set sous cada dia*": 54 lliures 6 sous.

Armengual, Antoni: "*per guarda*" 4 lliures en dues partides*

Armengual, Barthomeu: "*per guarda*" 9 lliures en tres partides*

Boscana, Guillem: "*per guarda*" 2 lliures *

Cardell, Michel: "*per guarda y pa per els quarantenaris*" 2 lliures 18 sous.

Catañy, Barthomeu: "*dos lliures sinch sous per haver guardat los fossers nou dies a rahó de 5 S. Fet als 10 9bre. 1652. Dich consta per pòlisa feta als 10 9bre 1652 firmada per Michel Ramis, jurat.*" 2 lliures 5 sous.

Catañy, Joan: "*per guarda*" 3 lliures més una altra partida pel mateix concepte de 2 lliures 8 sous.*

Clar, Andreu: "*per aportar cals y un llit en lo lazaret*" 12 sous.

Compañy, Antoni: "*per guarda*" 1 lliura 12 sous.*

Compañy, Bathomeu: "*per guarda*" 1 lliura 10 sous.*

Comañy, Joan: "*per guarda*" 1 lliura 16 sous. *

Compañy, Pere: "*per guardar los correntenaris y aportarlos manteniment* 4 lliures "*Y trenta dos sous per vuit dies per guardar dit lazareto*" 1 lliure 12 sous.

Estela, Jaume: "*per quinze dias a fet de guarda*" 3 lliures*

Ferrer, Miquel: "*per haver guardat Jacme Reynes*" 4 sous.

Fiol, Pera: "*per guarda*" 4 sous. *

²⁵ Aquesta partida ens permet conèixer l'equivalència dels doblers emprats, es a dir: 1 real de vuit = 1 lliura 2 sous i 8 diners, havent-li pagat, llevat d'errors 5 sous de demés. I el real castellà el compten a 2 sous i 10 diners, pagant-li també en aquest cas 2 sous d'afegitó.

²⁶ Aquestes guardes no només s'establiren per evitar que entràs gent de fora o sortís gent del mateix poble, posant-ne als indrets dels camins, sinó per evitar que els qui estaven en contacte amb els malalts tampoc poguessin deixar el seu lloc, elegint per aquest càrrec a persones de reconeguda confiança.

Frigola, Sebestià: "*per guarda*" 8 lliures en dues partides.*

Fullana, Michel: "*per guarda*" 1 lliura.*

Gallard, Antoni: "*per guarda*" 4 lliures 12 sous.*

Gamundí, Refel: "*per guarda*" 1 lliura 12 sous.*

Garau, el ferrer Antoni: "*per haver guardat y portat menteniment a lo chirurgià*" 1 lliura 10 sous, més "*dos dietes aportar menteniment*" 12 sous i "*per 56 dias ha servit lo chirurgià*" 7 lliures.

Garcia, el fuster Joan: "*per dos llits*" 2 lliures 10 sous.

Garí, Michel: "*per guarda*" 2 lliures 16 sous en dues partides.*

Llompard, Antoni: "*per guarda*" 4 lliures 4 sous, en quatre partides*

Llompart, Gabriel: "*per romani*" 6 sous.

Llompart, Joan: "*per guarda*" 3 lliures.*

Mas, Sebestià: "*per haver guardat vuyt dies a la possessió de Son Penes (sic) los qui fayhen quorentana*" 1 lliura 12 sous, més 4 lliures "*per guarda*".*

Mas, Sebestià: "*per guarda*" 2 lliures 8 sous més una altra partida de 4 lliures 12 sous pel mateix concepte.* i "*per guarda del Camí de Gratia*" 1 lliura 6 sous.

Michel, Joan: "*per guarda*" 3 lliures.* i "*per haver portat una màrfaga en lo lazareto*" 5 sous.

Monserrat, Matheu: "*per guarda*" 4 lliures

Monserrat, Pera: "*per guarda*" 2 lliures 16 sous.*

Moragues, Antoni: "*per dos jornals a la Cova de Son Felip per fer quorentana*" 8 sous.

Muntaner, m^o Joan: "*guarda del Camí de Ciutat amb Matias Thomàs*" 1 lliura 12 sous.

Mut, Matheu: "*per guarda*" 1 lliura 4 sous.

Mut, Michel: "*per onsa jornals de menobre*" 3 lliures 2 sous 4.

Nicholau, Ffrancesc: "*per hauer guardat a la muller de Pera Contestí quant faya quorentana*" 3 lliures 4 sous més "*per guarda*" 13 lliures 18 sous (en tres partides).*

Noguera, mestre Antoni: "*per guarda*" 3 lliures *

Pelegrí, Michel: "*per trenta tres dies a rahó de quatre sous guardà al lazareto de Son Casesnoves*" 6 lliures 12 sous i "*per set dies guardar Michel Pelegrí, son fill, en lo lloch de Son Fosquet*" 1 lliura 8 sous, rebent també la mateixa quantitat de 1 lliura 8 sous "*per guardar a Joan Mut*".

Perler, Barthomeu: "*per palla*" 5 lliures.

Pons, el fuster Gabriel: "*per haver feta una porta a Son Cases nous*" 10 sous.

Pons, el picapedrer Joan: "*per quatre jornals a fet a Sogn Cases nous*" 2 lliures.

Puig, Antoni: "*guarda del Camí de Campos*" 1 lliura 14 sous 8.

Puig, Michel: "*per guarda*" 16 sous.* i "*per cals*" 5 sous.

Puigserver de Cosme, Antoni: "*per haver guardat deset dies en lo lazareto de Son Casesnoves*" 3 lliures 8 sous, més "*per 3 cayrals de poll*" 2 lliures 8 diners.

Puigserver, Joan: "*per lloguer de unes cases qui servien les guardes*" 1 lliura.

Puigserver, March: "*guarda del Camí de la Sequia*" 1 lliura 12 sous.

Ramis, Joan: "*per guarda*" 8 lliures 8 sous*, més "*per guarda de Fransina Thomàs*" 2 lliures 12 sous.

Ripoll, el picapedrer Antoni: "*per fayna de picapedrer*" 2 lliures 8 sous.

Ripoll, Joan: "*per guarda*" 4 lliures.*

Roig, Matheu: "*per haver donat menteniment*" 5 sous.

Sala, Refel: "*per haver guardat deu dies an el camí de Randa*" 2 lliures

Sala, Sebestià: "*per munió li haven comprada per guardar lo siminteri quant no estaua tanchat*" 1 lliura 14 sous.

Salvà, Antoni: "*per guarda*" 3 lliures 10 sous, en dues partides.*

Salvà, el sastre Bernat: "*per fayna en lo lazareto y per guarda*" 16 sous.

Salvà, Gabriel: "*per haver guardat les filles de Mateu Vidal fent quorentana*" 2 lliures 8 sous.

Salvà, Llorenç: "*per haver guardat a Pera Armengual Sard, quant fayha quorentana*" 4 lliures i "*per haver donat menteniment a Michel Salvà quant fayha quorentana*" 2 lliures 14 sous 4.

Salvà, Michel: "*per guarda*" 4 lliures.

Servera, Ffrancesc, sastre: "*per sexante y sis jornals he fets de guardar als fossers a raó de set sous cade die*" 23 lliures 1 sou, més "*per guarda del Camí de Gaudent*" 1 lliura 17 sous 4.

Thomàs, Ffrancesc: "*per guarda*" 3 lliures 9 sous.*

Thomàs, Joan: "*per guarda*" 3 lliures.*

Thomàs, Mathias: "*guarda del Camí de Ciutat amb m^o Joan Muntaner*" 1 lliura 12 sous.

Thomàs, Pere Michel: "*per guarda*" 12 sous.*

Vicens, el notari Perot: "*per guarda*" 2 lliures.*

Vidal, Matheu: "*per hauer donat sustento a sos fills quant feren quorentana*" 1 lliura 7 sous 4.²⁷

Vidal, mestre Andreu: "*per guarda*" 10 sous.*

(*) al llibre no s'especifica a qui guardaven, considerant que ho feren d'una manera genèrica. Més també pagaren 3 lliures 9 sous *per tersos* y 2 lliures *per pins per barraches*. Aquestes diverses pòlisses foren firmades pel jurat Michel Ramis i pel notari Bonaventura Thomàs en nom dels jurats Antoni Salom i Antoni Catañy.

²⁷ Els jurats pagaven el manteniment dels qui estaven en quarantena encara que fossin guardats pel seu propi pare, ja que així evitaven que aquest deixàs la guàrdia per fer feina per poder-los mantenir.

Llençols comprats a:

Armengual, Michel, parayre. Dos llençols de estopa: 2 lliures 8 sous i tres llençols més 3 lliures.

Cardell, sor Elisabet. Tres llençols: 5 ll. 6 s.

Cardell, sor Elisabeth. Dos llençols de estopa : 2 ll.

Cardell, sor Isabeth. Dos llençols de bri de estopa per servei dels malalts qui estaven en lo llatzeret: 4 ll. 15 s.

Mut, viuda de Bernat. Un llençol: 1 ll.

Mut, viuda de Michel. Un llençol: 1 ll. 5 s.

Oliver, viuda de Monserrat. Un llençol de bri i estopa : 2 ll. 5 s.

Oliver, viuda de Monserrat. Una Albarda per portar los ferits de contagi : 2 ll. 10 s.

Pelegrí, mestre Michel. Dos llençols de bri y estopa y unes faldilles buelles per quarentenaris: 3 ll. 13 s.

Pons, Llorens. Quatre llençols: 3 ll. 5 s.

Ramis, Michel, Un llençol: 15 sous.

Sala, Catherina. Un llençol de bri y estopa: 1 ll. 3 s.

Thomàs, l'honor Pere. Un llençol: 1 ll.

Total de l'import dels llençols: 34 lliures 5 sous.

Metges i infermeres:**Metges**

El Doctor Matheu Stada, cirurgià pels seus serveis durant els dies del 16 d'octubre al 16 de novembre de 1652 rebé la quantitat de 60 lliures.

El Doctor Francisco Garcia del Vado, cirurgià, per servir durant quatre mesos i tretze dies cobrà en reals castellans la quantitat de 164 lliures 18 sous.

Per el que es desprèn dels rebuts atorgats, durant un temps els doctors Guillem Pou i Bernat Contestí feren feina plegats amb un contracte a raó de 15 lliures per setmana entre els dos, rebent en total 211 Lliures. En un d'aquests rebuts i trobam una coincidència de noms entre el pagador i el cobrador:

“mes io, el Dr. Guillem Pou confessa haver rabut del dit honor Antoni Cardell, depositari de la salut, quaranta lliures, dich 40 ll. Per mans de mestre Guillem Pou, teixidor de llana, y son a bon compte de la conducta²⁸tenim a rahó 15 ll. Per semana io y el Sr. Dr. Bernat Contestí. Fet als 20 febrer 1653.”

A part d'aquestes quantitats, el Dr. Bernat Contestí rebé pels seus treballs de mans d'en Francesc Mulet una *consignatió* de 100 lliures.

Infermeres

Francina Vidal apareix documentada, però amb unes circumstàncies que ens permeten pensar que morí del contagi, ja que la persona que cobra és la seva filla: *“Antonina Thomas filla de Francina Vidal, infermera, ha rebut del honor Antoni Cardell depositari de la salut tretze lliures y dotza sous dich 13 lliures 12 sous y son per haver servit dita Francina de infermera al lazareto de Son Casesnoves deset*

²⁸ Conducta = contracte.

dias a raó 16 sous cada dia, començant al 17 novembre 1652 y finí als 4 desembre de dit any."²⁹

El mateix li succeí a Monserrat Oliver: "*a pegat a Monserrat Oliver o, mes ver a se muller quinsa lliures denou sous y son per haver servit de infermer en Son Fosquet an el qual lloch morí y per salari de se muller per lo temps estigué conduida per infermera*" 15 lliures 19 sous.

Més sort tingué Joana Ramis que "*ha rebut per haver estat conduida de infermera de 6 xbre 1652 fins 20 de mars en Son Casesnoves*" 58 lliures 18 sous 8.

Robes i vestuari:

Els sastres mestre Rafel Segura i mestre Gabriel Olivar suministren roba de tota qualitat, des de seda pels Doctors fins a estamena pels fossers, tot englobat a una partida. Només apareix el nom d'un dels usuaris: Estaràs. 21 lliures 4 diners.

Ballester, la viuda: "*per 10 palms de estopa qui ha servit per vestes per los fossers*" 2 lliures 11 sous 4.

Cortés, el botiguer Melchior Joseph: "*per lo vestit y farandines y forredures qui ha servit per Gl. Gornés, fosser desta Vila quant surtí de quoretana*" 5 lliures 11 sous.

Mojer, Antoni: "*pe estamaña per vestir la infermere*" 3 lliures 19 sous 9.

Oliver, el parayre Gabriel: "*per una fugata per fer flasades per los malalts*" 13 lliures 10 sous.

Pou, el prevere i vicari Jaume: "*per unes faldetes, cos y raquet me han comprat los honrats jurats per la muller de Michel Reus*" 2 lliures 5 sous.

Roig, el parayre Mestre Joan: "*per tres canes y dos palms de burel*"³⁰ que han pres de la mie botigue per capa y vestit per Jaume Sterràs quant isqué de corentena" 6 lliures 4 sous, "*mes tinch rebut per al setjell*" 14 sous.

Seguina, la viuda, "*per 5 palms de estopa per vestes per los fossers*" 1 lliura 3 sous.

Serveis religiosos:

A més dels anomenats pel Dr. Font³¹ per auxili espiritual dels malalts, es va designar un ajudant al Fra Barthomeu Gilabert, Nicolau Clar, dels quals ens dona les notes següents:

"Jo Jaume Pou, prevere i vicari he rabut del honorable Antoni Cardell, depositari de la salut, tres lliures y deu sous, dich 3 LL. 10 s. que son per set

²⁹ Observam que la persona qui cobra és la seva filla i que al llibre de defuncions de Lluçmajor dipositat al ADM apareix que el dia 8 de 10bre extremunciaren una filla de Andreu Vidal, paraire, la qual morí al dia següent. Tenint en compte que la majoria de vegades al dit llibre no se posa el nom de les dones, sinó el seu parentiu amb un home – la muller de, la filla de, etc. ens permet suposar, tant pel nom com per la proximitat de les dates, que es tracta de la mateixa persona difunta.

³⁰ Pera. A. FIGUERA: *Diccionari Mallorquí-Castellà*, Palma, 1840, 86-1. Burell: Roba rogenca del color negre natural de la llana.

³¹ Bartomeu FONT OBRADOR, *Història de Lluçmajor. Volum IV*. Palma 1974, pàg. 389 on anomena Fra Baltasar Salvà, Fra Julià Mut, Fra Antoni Cardell. Fra Antoni Puigserver, Fra Miquel Boscana, Fra Jaume Fullana i el Fra menor Barthomeu Gelabert.

dias que comença al dia de St. Andreu apostol y per comte del Sr. Rector Pere Onofre Tauler, prevere y per son orde, per al gasto del sustento del Pare fra Barth^o Gilabert³², qui resideix an el lasereto per la administratio de sacraments a los malalts quis troben de contagi ferits en dit lesereto. Fet vuy als 3 de xbre 1652. dich 3 LL. 10 S."

Aquesta partida se repeteix cada setmana pel mateix import fins al 14 de febrer de 1653 amb una variant significativa:

" Dotze lliures y deu sous, dich 12 Ll. 10 S. y son per las rahons continuades en lo dit mandato del sustento de Nicolau Clar, que servia anel Religiòs qui asisteix al Lazareto per 50 dias contant desde el dia de St. Andreu fins a 20 gener propasats que morí dit Nicolau Clar, a rao de 5 S. cade dia"

I pel que fa als serveis religiosos, finalment trobam:

He rebut yo, el Dr. Pera Onofre Tauler, Rector, del Honor Antoni Cardel Clavari depositari en les coses tocant a la salud en esta vila de Lumayor, dotze lliures y deu sous ,dich 12 Ll. 10 S. ab dos partides las quals me a pagat de orde dels honrats jurats de dita vila ab pòlisa firmada als 25 maig del present any y son per los gastos de sera funerària, offiçi, sermó y tocar lo escolà en lo offiçi conventual que de orde dels Magnífichs Jurats del Reyna y dita de la salud se a celebrat dit dia en nostre Iglesia per les ànimas difuntas y mortas de la desdicha del Contagi. Le qual pòlisa se a romput. Fet a 12 Juriol 1653. 12 lliures 10 sous."

Son Fosquet:

Cardell, Joan, carreter: *"per haver portat lleñam en Son Fosquet per fer barraches per quorentanaris"* 1 lliura 10 sous i *"per un jornal de mitjans ha aportats per fer barraches"* 1 lliura.

Catañy, Pera: *" per aportar cals al Rafal de Son Fosquet"* 10 sous.

Compañy, Antoni: *"per vuit jornals de fayna a les barraches"* 2 lliures 3 sous.

Clar, Refel i Michel: *"per quatre jornals que han fets per barraches"* 16 sous.

Gamundí, Matheu: *"per un jornal de un burro y un seu per feyna"* 8 sous, més *"per sis jornals ha fets en les barraches"* 13 sous 6.

Garau, Michel: *"per set jornals de fer barraches"* 1 lliura 8 sous.

Puig, l'Honor Michel: *"per nou jornals de fer barraches per quorantanis"* 1 lliura 6 sous.

Puig, Michel: *"per tres jornals de fer barreques"* 7 sous.

Ramis, Michel: *"per pins per barraches"* 2 lliures.

Roig, Bernat: *"per tres jornals de fer barreques"* 7 sous

Sifra, Antoni: *"per sis jornals ha fets en les barraches"* 13 sous 6.

Firma autoritzant aquests pagaments Pere Mesquida, prevere, per lo honor Joan Catany, Jurat.

³² Aquest fra Barthomeu Gelabert, com el seu ajudant Nicolau Clar, també morí del contagi. A la pàg. 109 v. del manuscrit trobam les despeses especials del seu enterrament, que traslladam amb les despeses diverses.

Son Sard:**Treballs i materials pel cementeri**

Armengual Sard, Joan, "*per la terra y pedra li haven comprada, qui servex per lo siminteri*" 4 lliures 2 sous.

Armengual Sard, Pera, "*per pedra li haven comprada per la paret del dit siminteri*" 1 lliura 6 sous.³³

Armengual, Barthomeu, "*per deu jornal de fayna ha fet y per pedre li havem comprada*" 3 lliures 10 sous i "*per una scarrada la havem donada de fer peret i onse jornals de carrregar carros*" 9 lliures 15 sous.

Armengual, Joan, "*per tres dies ha fet fayna an el siminteri*" 1 lliura 1 sou.

Carbonell, Gabriel: "*per dos lliures de greix que ha servit per enserrar les vestes dels fossers*" 4 sous.

Cardell, Joan, "*per tres jornals de carro per portar reuells*" 3 lliures 6 sous.

Catañy, Sebestià, "*per un jornal de sequia al siminteri*" 4 sous.

Clar, Bernat, "*per un jornal de sequia*" 4 sous.

Clar, Gabriel, "*per fayna ha feta*" 1 lliura 10 sous i "*per fer siquia*" 8 sous.

Clar, Michel: "*per palla per les mules dels fossers*" 2 lliures 10 sous.

Coll, Damià, "*per pedre li haven comprada*" 5 lliures 10 sous.

Compañy, Antoni: "*per plats y escudelles se han servit per los fossers*" 11 sous.

Compañy, Joan: "*per haver feta fayna al siminteri*" 4 sous.

Esteràs, Jaume, "*per fayna ha feta*" 1 lliura 10 sous i "*per fer siquia*" 8 sous.

Faratjans, Damià, "*per 9 jornals de parets y berdissa*" 2 lliures 5 sous.

Garau, Michel, "*per una scarrada li havem donada de tirar pedra al siminteri*" 8 lliures 10 sous.

Garcia, Joan, fuster. "*per les mans y pols de les portes del siminteri*" 4 Lliures.

Garcia, Michel, "*per un jornal de fayna*" 4 sous.

Llompert, Climent: "*per un clot per enterrar*" 6 sous.

Michel, Angelina, "*per tres senalles, dos cordes, un sou de formatja, una sanalla de portar carn, una unsa de tabach y mix corter de vi, lo qual ha servit per los fossers*" 16 sous.

Moragues, Pasqual "*per sequia a feta a dit siminteri*" 8 sous.

Morey, Refel, "*per haver fets nou jornals de peret y berdissa*" 2 lliures 5 sous.

Mut, Michel, trencador, "*per 25 carretades de pedra li havem comprada*" 1 lliura 5 sous més "*per sis jornals ha fets de paret*" 1 lliura 10 sous i "*per 14 carretades de pedra li havem comprada*" 14 sous.

³³ El dit Pere Armengual Sard després va haver de fer quarantena.

Pons, mestre Gabriel, fuster, “*per les mans y lleñam de le Creu del siminteri*” 14 sous.

Puig, Antoni, “*per un jornal de sequia*” 4 sous.

Puigserver, Michel, carreter: “*per dos jornals de carro*” 2 lliures 4 sous i “*per un jornal de tirar pedra per lo siminteri*” 1 lliura 10 sous.

Ramis, Michel: “*per un cauech, una senia y altres coses per enterrar los morts*” 19 sous.

Ripoll, Antoni: “*per fayna de picapedrer en los siminteris*” 2 lliures 3 sous i “*per haver fet empedrat a los siminteris*” 14 sous..

Ripoll, Matheu, ferrer: “*per claus y un cauech per los fossers*” 16 sous.

Roig, Mateu: “*per aygo ardent per lo fossar*” 2 sous.

Romaguera, Jaume: “*per dos jornals de fayna*” 8 sous.

Sastre, mestre Llorenç, ferrer: “*per pañys y forrayats y armelles y claus per la porta del siminteri*” 1 lliura 5 sous.

Servera, Antoni: “*per dos jornals de sequia*” 10 sous.

Servera, Michel i Ffrancesc, germans: “*per haver fet tres jornals al siminteri*” 1 lliura 10 sous, més una altra partida de “*14 jornals de fayna*” 3 lliures 10 sous

Sirarol, Antonio: “*per fayna al siminteri*” 1 sou.

Socies, Jaume: “*per onse jornals de carro per portar pedra y rauells*” 12 lliures 2 sous i “*per haver tellats reuells per lo siminteri*” 2 lliures.

Thomàs, Andreu: “*per quatre jornals per tallar rauells*” 1 lliura.

Thomàs, Gabriel, ferrer: “*per 6 dozenes de claus per les portes del siminteri*” 8 sous.

Timoner, Pera Antoni: “*per gerres y ribells per los fossers*” 12 sous 8.

Vidal, Ffrancesc: “*per haver feta saquia en lo fossar*” 4 sous.

Traginers:³⁴

Cardell, Joan: trobam feina que està consignada a l'apartat de Son Fosquet, més “*per vuit jornals de carro per calç y guix en lo lazareto*” 16 lliures 8 sous i “*per mix jornal de carro*” 10 sous.

Compañy, Pere, rebé el 20 de mars de 1653 “*per sent y vint y quatre dies he servit de per a portar mentaniment y qualsevol altre cosa necessari, an el lazareto de Son Casesnoves*” 37 lliures 4 sous.

Socies, Jaume: “*per tres jornals de carro*” 3 lliures.

Vidal, Antoni: “*per dos dietes de anar en Ciutat per guarda del chirurgia*” 14 sous.

Visita de personalitats:

Trobam una partida que ens indica les personalitats que visitaren el llatzeret:

³⁴ Aquí només hi posarem els traginers d'ofici, sense comptar els qui per una raó o l'altra dugueren diverses carretades de materials que els havien comprat als mateixos que les portaren o foren contractats d'una manera esporàdica.

“ha pagat per orde nostra (dels jurats) vynt y tes lliures un sou y quatre, dich 23 lliures 1 sou i 4 y son: deset lliures sinch sous per siuada y ordi per las visites dels nobles Srs. Don Joan Michel de Sta. Cilia, don Fortuñy y don Truyol”.

Resumen

Durante la peste que padeció la isla de Mallorca en 1652/1653 se habilitó un nuevo lazareto en la finca de Lluçmajor llamada Son Casesnoves. Esta circunstancia ocasionó toda una serie de actividades y gastos que se encuentran detallados en el presente estudio, en el que podremos observar el costo de cada mercancía, alimento o trabajo necesarios para el buen funcionamiento del lazareto desde la primera entrada de enfermos, su cuidado y manutención, desinfección - tanto de habitáculos como de vestuario- pasando por los salarios de todos los participantes, administrador, delegados, médicos, enfermeras, obreros de toda clase , enterradores etc..Como complemento al lazareto de Son Casesnoves se habilitaron varias construcciones (barracas) en las zonas conocidas por Son Fosquet, Son Torre y otras, así como también casas particulares donde pudieran estar los que, sin estar totalmente declarados enfermos, debían permanecer en cuarentena con sus correspondientes guardianes. Igualmente se tuvo que buscar un lugar (Son Sard) para que sirviera de cementerio alejado del de los fallecidos por causas ajenas a la epidemia.

Abstract

During the 1652/53 bout of plague in Mallorca, a new lazaret house was created in a Lluçmajor estate, called Son Casesnoves. This entailed a series of activities and expenses that are detailed in this study, where the cost is shown of each item of merchandise, food or work that was needed to run the lazaret house properly from the arrival of the first patients, also guaranteeing their care and feeding, the disinfection of rooms and clothes and the wages of all those involved (the administrator, representatives, doctors, nurses, workers of all kinds, gravediggers etc). To complement the Son Casesnoves lazaret house, several buildings (barracks) were fitted out in areas known as Son Fosquet and Son Torre, among others, together with private homes where patients who had not yet been firmly diagnosed as suffering from the plague were placed in quarantine under the supervision of guardians. Likewise, a location had to be sought (Son Sard) for use as a cemetery, far from the graves of those who had died of causes unrelated to the epidemic.